

ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

Key success factors in the administration of school-based community development:
A case study of Non-Han Wittayayon School, Chum Pea District, Khon Kean Province

ศุภกมลกรณ์ วิทย์ตะ¹ ธีระ ฤทธิรอด² สมนต์ สกุลไชย²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประเมินงานศึกษานิเทศก์ 4 คน ผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู 15 คน และนักเรียน 20 คน รวมทั้งสิ้น 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ประเด็นเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน แผนปฏิบัติงาน วิสัยทัศน์ หน้าที่งาน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ในส่วนกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผล โดยดำเนินการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ซึ่งจะนำไปสู่ผลการวิจัย และอภิปรายผลกระบวนการ ผลการศึกษา พบว่า วิธีการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนโนนหันวิทยายน มีขั้นตอนกระบวนการ เริ่มต้นจาก 1) การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน 2) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์การมาใช้ประกอบกับนโยบายจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประมวลผล 3) กำหนดเป็นแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ 4) ประเมินผลการดำเนินงาน ในส่วนปัจจัยสู่ความสำเร็จการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นมีดังนี้ 1) เกิดจากการที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตั้งใจที่จะทำให้โรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามมาตรฐานที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้งไว้ 2) มีนโยบายการปฏิบัติที่ชัดเจน 3) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี 4) มีทรัพยากรต่างๆ เพียงพอ 5) ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติที่ดี 6) โครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ 7) การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ ความสำเร็จของโครงการที่ทำร่วมกับชุมชน คือ การผลิตผ้าทอด้วยกี่กระตุกโรงเรียนโนนหันวิทยายน โดยการเปิดสอนเป็นวิชาเพิ่มเติม จัดตั้งเป็นกิจกรรมชุมนุม ช่วยสร้างรายได้ ผลิตรถยนต์ผ้าทอบรรจุในแพ็คเกจที่สวยงาม เหมาะสำหรับเป็นของขวัญ ของฝากที่ทรงคุณค่า ผ้าหนึ่งผืนสามารถตัดเสื้อได้หนึ่งตัว ผ้าเนื้อดีเพราะทำมาจากด้ายชนิดดี นอกจากนี้ยังมีการขยายผลสู่งานผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เช่น รองเท้า หมวก กิ๊บติดผม เข็มขัด เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหาร การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหาร

Abstract

This research aims to study the success factors in the administration of school-based community development through a case study of Non Hun Vittayayon School, Chum Pea, Khon Kean. Information was

¹ นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ ประจำคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

obtained from four supervisors, fifteen teachers and administrators and twenty students. The interview questions covered implementation, planning, vision, duties, and success factors. This study found that the implementation process of school-based community development begins with the analysis of school potential in line with Khon Kean provincial administration policy and the creation of a development plan. Key success factors are collaboration, commitment and clear policy. Leaders must agree with and support policy and then follow up with results. Additionally, this project can be extended to other products such as shoes, hats, hairpins, and belts.

Keywords: management, school-based community development

ความเป็นมาของปัญหา

ในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตและมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีการจัดทำคู่มือการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการบริหารและประเมินสถานศึกษา ซึ่งจากการเข้าร่วมประเมินของโครงการดังกล่าว ในปี 2556 โรงเรียนบ้านโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นผ่านการประเมินโครงการประเมินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งในปัจจุบันองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดโดยมีมาตรฐานสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและชุมชนแล้ว ยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาและสามารถกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นด้วย (โกวิทย์ พวงงาม, 2554) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่

ในท้องถิ่นด้วยที่เกิดจากการกำหนดรูปแบบการศึกษาที่เกิดจากการประสานระหว่างการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเยาวชนในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละบุคคลเหตุที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนในสังกัดต้องจัดโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นดีเด่น (นิติกรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ, 2547)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนโนนหันวิทยายน (สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น) โดยมุ่งศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงการดังกล่าว เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา และรูปแบบการดำเนินงานที่ดีขึ้น ให้โรงเรียนยังคงไว้ซึ่งความเป็นเลิศทางการศึกษา และเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย ภายใต้รูปแบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 4 วิธีการที่ผสมผสาน เกื้อกูล และสนับสนุนกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ 1) งานวิชาการ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รายงานการวิจัย รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง 2) เอกสารของทางราชการ ได้แก่ รายงานการประชุม จดหมายข่าว วารสาร แผนพัฒนาต่างๆ และรายงานประจำปี 3) ข่าวสารต่างๆ ทั้งสื่อมวลชนท้องถิ่น สื่อมวลชนทั่วไปที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ อาทิ รายงานข่าว หรือบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อกรณีศึกษา

2. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การกำหนดกระบวนการวิธีการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview)

3. วิธีการสังเกตการณ์ (Observing) ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมหากับปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์ กระบวนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาอิสระครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพโดยเริ่มจาก

การศึกษาวิธีการดำเนินงาน และปัจจัยสู่ความสำเร็จโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน (School-Based Management Local Development : SBMLD)

2. ด้านพื้นที่ ทำการศึกษาเฉพาะโรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

3. ผู้ให้ข้อมูล คือ

- 3.1 ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

- 3.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

4. ด้านระยะเวลา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้เวลาในการศึกษา ตุลาคม 2555-กันยายน 2556

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เริ่มต้นจากผู้วิจัยแนะนำตนเองต่อผู้ร่วมการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น จึงชี้แจงหัวข้อและวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยเริ่มต้นสนทนาสัมภาษณ์ในประเด็นทั่วไป ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีการสังเกตการแสดงออกของอากัปกิริยาความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลด้านเอกสารที่ได้รวบรวมไว้ จากนั้นจึงสรุปผลการศึกษาและเขียนรายงานการวิจัยต่อไป

ด้วยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จึงประกอบด้วย แนวคำถามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามที่มีรายละเอียดที่ครอบคลุมคำถามการวิจัย รวมถึงเครื่องมือสำหรับการบันทึกข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้ในการกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาเพื่อพิจารณาแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยและหัวข้อย่อย และได้ดำเนินการกระบวนการการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ พร้อมทั้งนำข้อมูลทางสถิติที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และอภิปรายผลที่ได้จากข้อมูลทางสถิติร่วมด้วย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบและเกื้อกูลกัน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้ สถานภาพและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชน มีจำนวนทั้งหมด 39 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.10 และเพศชาย ร้อยละ 44.90 อายุ มีประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.31 รองลงมา ระหว่างอายุ 41-50 ปี และอายุ 51-60 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 10.20 เท่ากัน พบช่วงอายุ 31-40 ปี ในจำนวนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.12 ในส่วนการศึกษานั้น ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 65.31 รองลงมา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.49 ปริญญาโทหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 10.20 ตลอดจนสถานภาพทางการศึกษานั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียน ร้อยละ 71.42 รองลงมาคือครู คิดเป็นร้อยละ 14.29 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประเมินโครงการจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยละ 8.16 และเป็นผู้บริหารในจำนวนที่น้อยที่สุดร้อยละ 6.12

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

1. การดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

1.1 การเตรียมความพร้อม การวางแผน และการเตรียมทรัพยากรการจัดเตรียมเอกสาร ความรู้ และการร่วมมือทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่

1.2 สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็น บทบาทหน้าที่ของ โรงเรียนให้กับผู้ปกครอง นักเรียน/ครู/นักเรียน

1.3 สถานศึกษาสำรวจและจัดทำข้อมูลสารสนเทศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นปัจจุบันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.4 สถานศึกษากำหนดแผนและนโยบายด้านงบประมาณไว้ใน แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาสามปี ตลอดจนแผนปฏิบัติการประจำปี เกี่ยวกับโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1.5 ประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

1.6 จัดให้มีผู้รับผิดชอบในงานของโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

2. กระบวนการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

2.1 จัดประชุม อบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

2.2 จัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

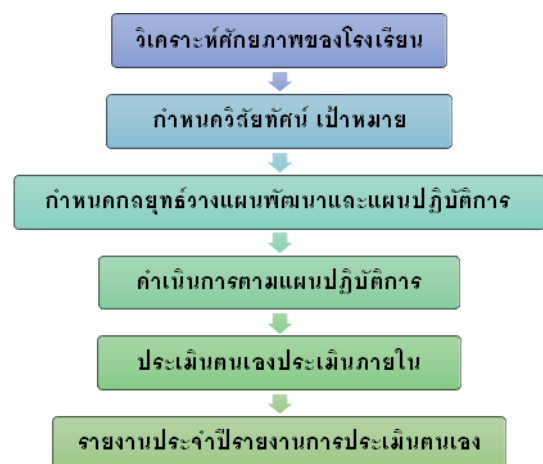
2.3 จัดทำหลักสูตรพัฒนาประสบการณ์ คือ การเชิงวิทยากรพิเศษจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนอกจากจะมีการเปิดเป็นวิชาเพิ่มเติมแล้วยังจัดตั้งเป็น

กิจกรรมชุมนุมอีกด้วยเพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นการสร้างรายได้ได้อีกด้วย

2.4 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รายงานผลการจัดดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

2.5 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวางแผน อนุมัติแผนการดำเนินงาน งบประมาณ และแผนปฏิบัติการของโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

3. เส้นทางการดำเนินการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนโนนหันวิทยายน แนวทางการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนเป็นการหลอมรวมยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ (การปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน) โดยมุ่งเน้นให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนโนนหันวิทยายน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

1. ด้านหลักการบริหารจัดการ โรงเรียนโนนหันวิทยายนมีหลักการจัดการโรงเรียนที่ดี การทำงานที่เป็นระบบ มีการกระจายอำนาจให้กับครูซึ่งมีอำนาจหน้าที่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมประเมินโดยใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านการบริหารบุคคลและด้านบริหารทั่วไปบนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญ การแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้ผู้ได้บังคับบัญชาในอีกประเด็นหนึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนด การบริหารผลสำเร็จอย่างสมดุล

2. ด้านกลยุทธ์การดำเนินการ แนวทางวิธีการสร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ดีการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียน การระดมสรรพกำลังและเครือข่ายอุปถัมภ์การสร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ดีคล่องตัวมีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการดำรงชีวิตได้ตามศักยภาพการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรทุกระดับให้มีทักษะวิชาชีพสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาการเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดกระบวนการ

เรียนรู้และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การระดมสรรพกำลังสร้างระบบเครือข่ายอุปถัมภ์ การศึกษาที่เข้มแข็ง อันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของ ชุมชนองค์กร ในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์และผู้ร่วมคิดร่วม ปฏิบัติพัฒนา การได้รับการถ่ายโอนอำนาจที่แท้จริง หน่วยงานส่วนกลางต้องได้รับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ และการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้าน วิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหาร ทั่วไป ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้อำนาจร่วมกันกับ ครู ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน

3. ด้านความร่วมมือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ประชาชนในชุมชน ต้องรู้และเข้าใจวิสัยทัศน์ ความ รับผิดชอบของตนเอง มีการพัฒนาโครงการอย่าง สม่าเสมอ การดำเนินงานควรเป็นไปในรูปแบบคณะ บุคคล มีระบบการตัดสินใจการดำเนินการและวิธีการที่ ต้องแจ้งผลการตัดสินใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถดำเนินการได้ซึ่งโรงเรียน ต้องพัฒนาระบบการตัดสินใจ การสื่อสารข้อมูลที่มี ประสิทธิภาพ

4. ด้านระยะเวลา การจัดทำโครงการต้องใช้ ระยะเวลาในการดำเนินงานคือมากกว่า 1 ปีขึ้นไปถึงจะ เกิดความหมายของการพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งบ่งบอกได้ ถึง ความทุ่มเทในการดำเนินโครงการ และเมื่อทำงานแล้ว พบความรู้หรือข้อสรุปควรนำไปตรวจสอบกับ ประสบการณ์ของผู้อื่นหรือกลุ่มอื่นจะทำให้เกิดความคิด และประสบการณ์ทำงานที่หลากหลายขึ้น เงื่อนไข ความสำเร็จ วิธีการและสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ คุณลักษณะของ นักเรียน กระบวนการจัดการศึกษภายในโรงเรียน การเรียนรู้และการพัฒนา งบประมาณ และ ทรัพยากร คุณลักษณะของนักเรียน หมายถึงนักเรียนมี ทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้เรียน เป็นมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้นักเรียนมีทักษะ ในการดำรงชีวิตมีคุณธรรมมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออก มีความเป็นไทยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนมี บรรยาการและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแลกล้ามิตร ผนึกกำลังสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ มีเอกลักษณ์ โดดเด่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา สร้าง โอกาสและดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้บริการทาง การศึกษาได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจัดบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ จัดการเรียนที่ยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการเรียนรู้และ ดำรงชีวิต จัดระบบการประกันคุณภาพ เพิ่มระดับ คุณภาพมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้นเป็นที่ยอมรับของ ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องครูผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถและจิตวิญญาณในการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา คุณภาพทางการศึกษา งบประมาณ และทรัพยากร หมายถึง โรงเรียนมีระบบภาคีเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยงศึกษานิเทศก์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีส่วน ร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีทำทรัพยากรที่ เหมาะสม ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

5. ความสำเร็จที่ได้จัดทำร่วมกับชุมชน การ ทอผ้าด้วยกี่กระตุกโรงเรียนโนนหันวิทยายน เป็นกิจกรรม หนึ่งในการโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการ พัฒนาท้องถิ่น โดยได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่นจำนวน 500,000 บาท ในการ ดำเนินการ จนสามารถทอผ้าและต่อยอดเป็นงาน สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ นางหนูเตียง มาเพชร และ นางอัจฉราวรรณ แก้วกามา ครู ค.ศ.3 โรงเรียนโนนหัน

วิทยายน เจ้าของโครงการได้เชิญวิทยากรพิเศษจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโครงการทอดผ้าด้วยกี่กระตุกบ้านโนนชัย ตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น มาให้ความรู้ และฝึกสอนนักเรียน นอกจากเปิดสอนเป็นวิชาเพิ่มเติม แล้ว ครูยังได้จัดตั้งเป็นกิจกรรมชุมนุม เพื่อให้นักเรียนที่สนใจได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยสร้างรายได้ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอบรรจุในแพ็คเกจที่สวยงาม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เหมาะสำหรับเป็นของขวัญ ของฝากที่ทรงคุณค่า ผ้าหนึ่งผืนสามารถตัดเสื้อได้หนึ่งตัว ผ้าเนื้อดี เพราะทำมาจากด้ายชนิดดี นอกจากนี้ยังมีการขยายผลสู่งานผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เช่น รองเท้า หมวก ก๊อบติดผม เข็มขัด เป็นต้น

อภิปรายผล

ปัจจัยสู่ความสำเร็จการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนโนนหันวิทยายน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เกิดจากการที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตั้งใจที่จะทำให้โรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามรางวัลที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้งไว้ โดยมีนโยบายการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการประสานงานที่ดีกับผู้มีส่วนร่วมในโครงการ ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน วิทยากร และประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mazmamian and Sabatier (1989 อ้างถึงใน หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร, 2543) กล่าวว่า การนํานโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และกำลังคนที่มีคุณภาพและทรัพยากรอื่นๆเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วหรือเป็นหน่วยงานจัดขึ้นใหม่ ได้รับแรงผลักดันของกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจในขนาดนั้นและความยากง่ายของปัญหา นโยบายแนวความคิดวิจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ การนํานโยบายไปปฏิบัติว่ามี 4 ประการ ได้แก่ 1) การ

ติดต่อสื่อสาร (Communication) การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับฝ่ายต่างๆ การนํานโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลได้ดียิ่งขึ้น หากการสื่อสารมีความถูกต้องชัดเจนและตรงกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง 2) ทรัพยากร (Resource) ประกอบไปด้วย จำนวนเจ้าหน้าที่ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติตามนโยบาย หรืออำนาจในการบังคับ ข้อมูลข่าวสาร ความสะดวก เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการนํานโยบายไปปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติ 3) ทักษะคตินักปฏิบัติ (Disposition) ได้แก่ การยอมรับนโยบายของนักปฏิบัติหรือผู้ที่นํานโยบายไปปฏิบัติไม่ยอมรับนโยบายก็จะทำให้การนํานโยบายไปปฏิบัติไม่บรรลุผลได้ 4) โครงสร้างองค์การที่นํานโยบายไปปฏิบัติ (Bureaucratic structure) ได้แก่ ขนาดและความซับซ้อนขององค์การ มาตรฐานและขั้นตอนในการปฏิบัติ รวมทั้งองค์การที่เข้ามารับผิดชอบในการนํานโยบายไปปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับวิจัยของ Edward and Sharkansky (1979 อ้างถึงใน หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร, 2543) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนํานโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมี 5 ประการ คือ 1) การติดต่อสื่อสาร เป็นปัจจัยแรกที่ทำให้การนํานโยบายสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพ คือบุคคลต่างๆ ที่รับผิดชอบต้องรู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเองว่าต้องทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร การสั่งการต้องสั่งตรงจุดชัดเจนไม่คลุมเครือและถูกต้อง อีกทั้งต้องไม่ขัดแย้งกับคำสั่งใดๆ 2) ทรัพยากร บุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ อาคารและสถานที่ ตลอดจนเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่างๆ 3) ภูมิหลังและค่านิยมของการนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติ เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำโครงการหรือนโยบายนั้นบรรลุผลสำเร็จหรือล้มเหลว หากผู้ปฏิบัติเห็นด้วยกับนโยบายผลความสำเร็จมีแนวโน้มสูง แต่ถ้าเกิดการไม่เห็นด้วยกับนโยบายไม่บรรลุผลสำเร็จได้ ดังนั้นการทำให้ผู้นํานโยบายไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจหรือเห็นด้วย

แล้วจะเกิดผลในทางปฏิบัติ 4) โครงสร้างของระบบราชการและขั้นตอนมาตรฐานในการกำหนดนโยบาย จะเป็นการควบคุมให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานได้ตามขั้นตอนที่กำหนด และสามารถควบคุมกำกับให้ผู้ดำเนินนโยบายดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางไว้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติแต่ถ้าขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือข้อกำหนดมีจำนวนมากและขาดความยืดหยุ่นย่อมทำให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5) การติดตามตรวจตรา การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรนั้นผู้รับผิดชอบระดับสูงกว่าควรหมั่นตรวจตราติดตามการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอว่าเกิดผลงานมากน้อยอย่างไร มีอุปสรรคและปัญหาอะไรบ้างเพื่อจะได้แก้ปัญหาหาไม่ติดตามอย่างสม่ำเสมออาจก่อให้เกิดผลเสียต่อโครงการได้

สรุปผลการวิจัย

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนนั้น สิ่งสำคัญคือการบริหารจัดการโดยมีเป้าหมายที่ผู้เรียน กล่าวคือ มองการมีส่วนร่วมของโรงเรียนในชุมชนกว้าง คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียจากการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีความเป็นอิสระในการคิด การวางแผน และสร้างนวัตกรรมในโครงการที่ทำพร้อมทั้งเป็นการตรวจสอบและประเมินผลควบคู่กันไป โดยความอิสระดังกล่าวเป็นอิสระที่มีกติกาเงื่อนไขและข้อตกลง และสิ่งสำคัญคือมีปณิธานที่ชัดเจนมีหลักการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาทำงานร่วมกัน มีสิทธิที่สามารถแสดงความคิดเห็นใช้ความคิดริเริ่มและตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างเครือข่าย การเชื่อมโยง ดึงดูดสิ่งดี ๆ จากบุคคลและองค์กรต่างๆ เข้ามาสร้างความเจริญให้กับโรงเรียนในลักษณะการทำงานแบบเครือข่าย เมื่อมีการดำเนินงานตามที่กล่าวไว้ อย่าง

ต่อเนื่อง จริงจัง ผลผลิตที่ได้คือ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนราชการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อไป และผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนโนนหันวิทยายน โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนโนนหันวิทยายน มีขั้นตอน และการบริหารงานที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์การ มาใช้ประกอบกับนโยบายโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และข้อสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อประมวลผลและกำหนดเป็นแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการตามลำดับ และนำแผนที่ได้ไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งการประเมินตนเอง และจัดทำรายงานประจำปีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร โดยพิจารณาการจัดสรรอัตรากำลังครูที่เพียงพอ จัดบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอนให้โรงเรียนให้เพียงพอเพื่อให้ครูมีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 7.2.สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในรูปแบบของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้นเพื่อส่งผลให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ทางด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียนให้มาก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนของบุคลากรโรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

2. การศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2554). การปกครองท้องถิ่น : ไปด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ. กรุงเทพฯ : เอ็กซเปอร์เน็ท.

นิติกรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ (มปป). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ? School – Based Management : SBM. <www.krupai.net/sbm_nitigorn.doc> (9 เมษายน).

หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร. (2543). การนำนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีปลากะตัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.